

Korte lesomschrijving

In deze les staat de vensterplaat over Hugo de Groot centraal. De leerlingen ontdekken aan de hand van deze interactieve vensterplaat wie Hugo de Groot was, waarom hij gevangen zat en hoe hij ontsnapte. De aflevering die *Het Klokhuis* maakte over Hugo de Groot biedt een duidelijke en aansprekende introductie op deze bekende politicus en rechtsgeleerde.

Titel Hugo de Groot

Vak geschiedenis

Canonvenster Hugo de Groot

Tijdvak 6 Tijd van regenten en vorsten

Tijd/duur 1 lesuur

Doelgroep basisonderwijs groep 5 t/m 8

Groeperingsvorm klassikaal of in groepjes

Leerdoelen

- Aan het einde van de les weten de leerlingen wie Hugo de Groot is.
- Aan het einde van de les kunnen de leerlingen Hugo de Groot op de tijdbalk plaatsen.
- Aan het einde van de les weten de leerlingen waarom Hugo de Groot gevangen werd gezet op Slot Loevestein en hoe hij wist te ontsnappen.
- Aan het einde van de les kunnen de leerlingen in eigen woorden uitleggen wat Hugo de Groot heeft betekend voor het internationaal oorlogsrecht.

Benodigde voorkennis niet van toepassing

Randvoorwaarden

- internet
- voor elke leerling een werkblad
- (kleur)potlood

Beoordeling aan de hand van de bespreking van het werkblad

Lesactiviteiten

Introductie

U kijkt ter introductie met uw leerlingen naar de aflevering die *Het Klokhuis* maakte over Hugo de Groot. Vooraf houdt u een kort gesprekje met uw leerlingen over het voeren van oorlog. Denken de leerlingen dat in een oorlog alles geoorloofd is? Of moet je je ook in oorlogstijd aan regels houden?

Kern

Na het kijken van de aflevering van *Het Klokhuis*, zet u de interactieve vensterplaat van Hugo de Groot op uw digiboard. Herkennen de leerlingen deze kamer uit de aflevering? Het is de kamer waar Hugo gevangen zat op Slot Loevestein. U vraagt kort een paar leerlingen of ze wat kunnen vertellen over wat ze op de plaat zien. Daarna neemt u uw leerlingen mee op ontdekkingstocht, want op deze interactieve vensterplaat is van alles te ontdekken. Wat? Dat leest u in de achtergrondinformatie.

Afsluiting

De leerlingen maken zelfstandig of in groepjes de vragen van de werkbladen. Daarna bespreekt u ze met de leerlingen.

Benodigheden (via entoen.nu)

- Klokhuisaflevering Hugo de Groot
- Interactieve vensterplaat Hugo de Groot
- Werkblad leerlingen
- Deze handleiding

Antwoorden op de werkbladvragen

- 1 a) 1600-1700 b) Fout is: met/negen/ Friesland
2 a) Links: Johan van Oldenbarnevelt, soort minister president, raadspensionaris. Rechts: Prins Maurits, hoofd van het leger, stadhouder.
b) Johan van Oldenbarnevelt
c) A
3 a) Slot Loevestein b) B c) Dikke muren, twee grachten, soldaten.
4 a) 1, 3 en 4 b) A

Achtergrondinformatie

Het gebruik van de vensterplaat

De kern van deze les is de vensterplaat van Hugo's kamer op Slot Loevestein. De vensterplaat is een hulpmiddel om informatie over Hugo de Groot aan uw leerlingen over te brengen. De plaat biedt verschillende manieren om dat te doen. Zo kunt u de les afstemmen op de behoeften van u en uw leerlingen.

In de vensterplaat zijn allerlei elementen interactief gemaakt. Deze zijn gemarkeerd met een *i*. Wanneer u op zo'n element klikt, verschijnt er informatie over één bepaald thema in de vorm van een clip, geluidsfragment of afbeelding. Hierbij staat een korte tekst ter introductie. Wie meer wil weten, kan de 'lees meer'-knop aanklikken. Er verschijnt dan een uitgebreidere tekst. U kunt ervoor kiezen om aan de hand van de vensterplaat zelf over Hugo de Groot te vertellen, maar de leerlingen kunnen ook zelfstandig of in groepjes de plaat ontdekken. Alle teksten zijn namelijk geschreven op het niveau van leerlingen uit groep 5 t/m 8. Verder staan in deze handleiding enkele suggesties voor een klassengesprek.

Hieronder vindt u een overzicht van alle interactieve elementen en bijbehorende teksten. De interactieve elementen kunnen in willekeurige volgorde worden aangeklikt, maar voor een klassikale les is de volgorde zoals hieronder weergegeven het meest geschikt.

Informatie op de vensterplaat

i Hugo de Groot

Onderwerp: Hugo, een groot geleerde

Beeld: *Hugo de Groot (1583-1645)*

Informatie: Dit is Hugo de Groot. In Nederland kennen de meeste mensen hem als de man die in een boekenkist uit Slot Loevestein ontsnapte. Hugo is een beroemde Nederlander aan wie we veel te danken hebben. Hij heeft wel vier standbeelden gekregen! Ze staan in Rotterdam, Amsterdam, Den Haag en Delft.

Hugo wordt geboren in 1583 in Delft. Hij is een echt wonderkind. Op z'n achtste al schrijft hij gedichten in het Latijn. Dat is de taal van de geleerden in die tijd. En op z'n elfde gaat hij naar de universiteit om te studeren. Hugo wordt een van de beroemdste geleerden in de rechten en hij schrijft ook boeken. Hij wordt een belangrijke man in Nederland.

Nederland wordt in die tijd geleid door twee mannen. De eerste is prins Maurits van Oranje Nassau. Hij staat

aan het hoofd van het leger en is de belangrijkste edelman van ons land. De ander is Johan van Oldenbarnevelt. Hij is de belangrijkste politicus van Holland, een soort minister-president.

Hugo is een goede vriend en adviseur van Johan van Oldenbarnevelt. Dat zal Hugo uiteindelijk duur komen te staan en hem in Slot Loevestein doen belanden. Maar niet voor lang. Na bijna twee jaar ontsnapt hij in een boekenkist. Hij vlucht dan naar Frankrijk en zal nooit meer levend in Nederland terugkomen. In 1645 sterft hij. Hugo wordt begraven in Delft.

i De boekenkist

Onderwerp: De ontsnapping in de boekenkist

Beeld: Schooltv beeldbankclip 'Hugo de Groot'

Informatie: Hugo de Groot is een politicus en geleerde uit de zeventiende eeuw. In 1619 wordt hij gevangen gezet. Zijn vrouw bedenkt een manier om hem te laten ontsnappen...

Wil je de boekenkist van Hugo zelf zien? In Nederland kun je hem op drie plaatsen gaan bekijken: in het Rijksmuseum in Amsterdam, het Prinsenhof in Delft of op Slot Loevestein! Het zou heel goed kunnen dat Hugo echt in één van deze drie kisten is ontsnapt!

Letterlijke tekst uit de clip: In 1619 wordt Hugo de Groot, belangrijk politicus en geleerde, gevangen gezet op Slot Loevestein. Veroordeeld ben ik, tot levenslange gevangenisstraf. Alles wat ik bezit hebben ze van me afgenomen. Ze vinden dat ik onrust breng in het land. Ik zou de vrede en prins Maurits in gevaar hebben gebracht. Hugo de Groot was het niet eens met de politiek van Prins Maurits, die het leger van ons land aanvoerde. De Nederlanders vochten in dit tijd tegen de koning van Spanje. Ze wilden vrij zijn. Hugo de Groot wilde vrede. Hij vond het beter dat de mensen weer gewoon gingen werken en geld verdienen. Prins Maurits wilde juist doorgaan met de oorlog. Toen de mannen ook nog ruzie kregen over het geloof, was dat voor Prins Maurits de aanleiding om Hugo de Groot voor de rest van zijn leven gevangen te zetten. Hugo, kun je de prins niet om vergeving vragen? Om vergeving vragen? Aan Maurits? Nooit. Het is mijn goed recht om een eigen mening te hebben. Ik heb niets gedaan dat verkeerd is. Zo gaan maanden voorbij. Gelukkig stuurt een vriend, Hugo regelmatig een kist met boeken. Dan kan hij in ieder geval verder studeren. Maar het gaat niet goed met hem. Op het kasteel is het koud en vochtig. Het eten is slecht. Hugo verzwakt en wordt ziek. Maria, zijn vrouw, is ten einde raad. Elsje, mijn man moet hier weg. Valt jou iets

op als die kist hier gebracht wordt? Ze kijken bijna nooit meer wat er in zit? Precies, want hij zit toch altijd vol boeken. U bedoelt? Mevrouw, u moet zich haasten, ze komen eraan! De ontsnapping lukt. Hugo vlucht naar Frankrijk. Later komen Maria en de kinderen bij hem wonen. Hugo schreef in het buitenland nog veel boeken, die nu nog over de hele wereld worden gelezen en bestudeerd. Hij is er beroemd mee geworden. Maar wij kennen Hugo de Groot vooral van zijn ontsnapping in de boekenkist.

i Kaart van de Republiek

Onderwerp: Nederland in de tijd van Hugo

Beeld: *Kaart van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden*

Informatie: Dit is een kaart van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. Zo heet Nederland in de tijd van Hugo de Groot. Nederland ziet er dan anders uit. Het bestaat uit zeven provincies, 'gewesten', waarvan Holland de belangrijkste en de rijkste is.

In de tijd van Hugo de Groot is Nederland geen koninkrijk maar een republiek. Een republiek is een land zonder koning. De Republiek is ontstaan uit zeven provincies of 'gewesten'. Daarom heet Nederland in die tijd de 'Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden'.

Elk gewest heeft een paar afgevaardigden in de Staten-Generaal. De Staten-Generaal is de groep mensen die namens de gewesten in de regering van de Republiek zitten. Ze overleggen met elkaar en met hun eigen gewest over wat het beste is voor alle gewesten samen. Niet elk gewest is even machtig. Omdat het rijke Holland het meeste geld inbrengt, heeft dit gewest het meeste te vertellen. De belangrijkste ambtenaar van Holland, de raadspensionaris, is een soort minister-president. In de tijd van Hugo is Johan van Oldenbarnevelt de raadspensionaris.

Behalve een raadspensionaris is er ook een stadhouder. Dit was steeds een edelman uit de familie van Oranje-Nassau (ook familie dus van Willem-Alexander). Als baas van het leger is de stadhouder belangrijker dan alle an-

Suggestie voor klassengesprek: In de tijd van Hugo de Groot waren de raadspensionaris en de stadhouder de machtigste mannen in Nederland. Wie hebben nu de meeste macht in ons land?

dere bestuurders. Prins Maurits is in Hugo's tijd de stadhouder.

i Soldaat

Onderwerp: Ruzie in de Republiek

Beeld: *Prins Maurits van Oranje*

Informatie: Dit is prins Maurits. Hij laat Hugo de Groot in 1619 gevangen zetten op Slot Loevestein. Hugo de Groot was volgens hem schuldig aan landverraad. Landverraad is een misdaad waarmee je je eigen land in gevaar brengt. Hugo zit bijna twee jaar lang opgesloten.

Nederland wordt in de tijd van Hugo geleid door twee mannen. De eerste is prins Maurits van Oranje Nassau. Hij staat aan het hoofd van het leger en is de belangrijkste edelman van ons land. De ander is Johan van Oldenbarnevelt. Hij is de belangrijkste politicus van Holland, een soort minister-president. Zij krijgen steeds vaker ruzie over wat het beste is voor ons land en over het geloof. Dat loopt verschrikkelijk uit de hand. Iedereen gaat zich ermee bemoeien en het wordt een heftige strijd om de macht. Want wie is nou de baas, Maurits of Oldenbarnevelt? Hugo de Groot kiest de kant van Oldenbarnevelt. Maar prins Maurits wint uiteindelijk en hij laat Oldenbarnevelt en Hugo de Groot arresteren. Oldenbarnevelt krijgt de doodstraf en wordt onthoofd. Hugo de Groot wordt veroordeeld tot een le-

Suggestie voor klassengesprek: Hugo de Groot werd gevangengezet omdat hij met zijn ideeën het land in gevaar bracht. Hoe kun je met ideeën een land in gevaar brengen? Kom je daar nu nog steeds voor in de gevangenis?

venslange gevangenisstraf. Hij wordt afgevoerd naar Slot Loevestein.

I Maria

Onderwerp: Maria, de vrouw van Hugo

Beeld: *Maria van Reigersberch*

Informatie: Dit is Maria van Reigersberch. Zij is de vrouw van Hugo de Groot. Samen met Hugo's kinderen en het dienstmeisje Elsje is zij ook bij Hugo op Slot Loevestein. Zij waren er niet als gevangenen. Ze mochten naar binnen en naar buiten gaan wanneer ze maar wilden. Maria en Elsje bedenken samen een plan om Hugo te laten ontsnappen... De vrouw van Hugo de Groot heeft vrienden in Gorinchem,

een plaats niet ver van Slot Loevestein. Voorzichtig vertelt Maria aan die vrienden: "Misschien komt Hugo binnenkort bij jullie!" De mensen snappen er niks van. "Hugo zit toch gevangen? Maar als hij komt, willen we hem wel helpen hoor", beloven ze aan Maria.

Dan verstoppen Maria en Elsje Hugo in de boekenkist. Elsje gaat met de soldaten en de kist mee. Zo kan ze in de gaten houden of de soldaten Hugo niet ontdekken. Elsje vertelt de soldaten waar ze de kist moeten brengen: bij de vrienden van Maria. Als de soldaten vertrokken zijn, kan Hugo uit de boekenkist komen. Daarna reist hij snel door naar het zuiden, naar Antwerpen.

Dezelfde avond doet Maria iets doms. Ze vergeet kaarsen aan te steken in Hugo's kamer op Slot Loevestein. Elke avond zat Hugo daar bij kaarslicht te lezen en te studeren. Maar deze avond brandt er geen licht op zijn kamer. De bewakers vinden dat vreemd, ze gaan kijken wat er met Hugo aan de hand is. Als ze zijn kamer binnenkomen, is daar niemand. Hugo is weg! Ze gaan hem direct zoeken. Maar Hugo heeft tijd genoeg gehad, hij zit al ver weg in het zuiden. De soldaten kunnen hem niet meer vinden. Veel later vertelt Elsje het verhaal over de boekenkist aan Gerard Brandt. Deze man heeft het verhaal opge-

Boekentip: Jan Ploeger en Wim Euverman: *Het complot* Uitgeverij Delubas, serie Terugblikken (8+).

schreven. Zo komt het dat wij nu nog steeds weten hoe Hugo de Groot is ontsnapt.

i Boeken

Onderwerp: Hugo, bedenker van het moderne volkenrecht

Beeld: Detail uit de vensterplaat: Hugo achter zijn bureau

Informatie: Hugo de Groot heeft op Slot Loevestein zijn eigen kamer. Hij mag van de universiteit boeken lenen om door te kunnen studeren. Hij leest, schrijft en denkt veel na in zijn kamer. Bijvoorbeeld over oorlog en vrede: waarom voeren landen eigenlijk oorlog en mogen ze dat wel doen?

In tijd van Hugo de Groot zijn er nog geen regels voor wat er wel en niet mag in een oorlog. Iedereen doet maar wat. Stel dat er oorlog komt, zal de vijand dan ook zomaar vrouwen en kinderen gevangen nemen of dood maken? En zal hij je huis platbranden?

Hugo vindt dat je je ook in een oorlog aan regels moet houden. Een land mag bijvoorbeeld niet zomaar een oor-

log beginnen. Je moet eerst echt alles doen om een oorlog te voorkomen door te overleggen met elkaar. Als er toch oorlog komt, en je een vijand gevangen neemt dan moet je hem goed behandelen. Je mag hem niet martelen. Ook mag je volgens Hugo niet zomaar schieten op burgers, of roven en plunderen.

Hugo's ideeën over oorlog voeren zijn totaal nieuw voor die tijd en heel erg belangrijk, want hij bedenkt daarmee het internationale oorlogsrecht. Dat geldt nog steeds! Na zijn ontsnapping uit Loevestein schrijft hij z'n ideeën op in een boek. Dat doet hij in het Latijn, de taal van de geleerden uit die tijd. In het Nederlands krijgt het boek de naam *Over het recht van oorlog en vrede*.

De regels uit dit boek worden nog steeds gebruikt. Bijvoorbeeld in het Vredespaleis in Den Haag, waar het internationale gerechtshof is gevestigd. In de kelder van het Vredespaleis staan kilometers boeken opgeslagen die allemaal met internationaal recht te maken hebben. Ook vind je hier alle boeken die door Hugo de Groot geschreven zijn.

Suggestie voor klassengesprek: Hugo de Groot vond dat je niet zomaar een oorlog mag beginnen. Zijn er volgens de leerlingen redenen te bedenken wanneer een oorlog wel geoorloofd is?

i Raam

Onderwerp: Slot Loevestein

Beeld: Foto van Slot Loevestein

Informatie: Hugo de Groot wordt op 5 juni 1619 gevangen gezet op Loevestein. In deze gevangenis zit hij bijna twee jaar lang opgesloten. Omdat er geen glas in de ramen zit, is het er koud en vochtig. Hugo is daarom vaak ziek. Je kunt de kamer van Hugo nog steeds bekijken op Slot Loevestein.

Slot Loevestein is geen gewone gevangenis. Er worden geen dieven of moordenaars gevangen gehouden. De mensen die daar vastzitten zijn allemaal staatsgevangenen. Staatsgevangenen zijn mensen die door de regering gevangen worden gezet, omdat ze anders denken over de politiek.

Op Slot Loevestein worden de gevangenen beter behandeld dan criminelen in een gewone gevangenis. Hugo heeft er zijn eigen kamer waar hij kan lezen en schrijven. Van de universiteit van Leiden mag hij boeken lenen om te kunnen studeren. Hugo's vrouw, kinderen en dienstmeisjes zijn er ook.

Het is bijna onmogelijk om uit staatsgevangenis Loevestein te ontsnappen. Het kasteel heeft muren van twee meter dik en een gracht er omheen. Als je daar al doorheen zou komen, kom je op een groot stuk land waar soldaten de wacht lopen. Die grond heet een vestingwal. De soldaten wonen daar, dus ze zijn er altijd. Om de vestingwal heen ligt weer een gracht. Niemand kon zomaar uit het kasteel, langs de soldaten en over de twee grachten gaan. En toch is het Hugo gelukt om uit Loevestein te komen!

Kijk ook eens op www.entoen.nu/hugodegroot voor nog meer clips en afbeeldingen bij het canonvenster Rembrandt. Daar vindt u ook (jeugd)literatuur, links naar gerelateerde websites en informatie over de andere canonvensters.

